

32. Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis : Non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum.
33. Panis enim Dei est, qui de caelo descendit, et dat vitam mundo.
34. Dixerunt ergo ad eum : Domine, semper da nobis panem hunc.
35. Dixit autem eis Jesus : Ego sum panis vite : qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet unquam.
36. Sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non creditis.
37. Omne quod dat mihi Pater, ad me venit : et eum qui venit ad me, non ejciam foras :
38. Quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.
39. Hæc est autem voluntas ejus qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.
40. Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.
41. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixerunt : Ego sum panis vivas qui de caelo descendit.
42. Et dicebant : Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic : Quia de caelo descendit?
43. Respondit ergo Jesus, et dixit eis : Nolite murmurare in invicem.
44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
45. Est scriptum in prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me.
46. Non quia patrem vidit quisquam, nisi is qui est a Deo; hic vidit Patrem.
47. Amen, amen dico vobis : Qui credit in me, habet vitam æternam.
48. Ego sum panis vite.
49. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt.
50. Ille est panis de caelo descendens : ut si quis ex me manducaverit, non moriatur.
51. Ego sum panis vivus, qui de caelo descendit.
52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; et panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.
53. Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes : Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
54. Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
55. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
56. Caro enim mea verò est cibus, et sanguis meus verò est potus.
57. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem; in me manet, et ego in illo.
58. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem; et qui manducat me, et ipse vivet propter me.
59. Ille est panis qui de caelo descendit : non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt; qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
60. Hæc dixit in synagoga docens in Capernaum.
61. Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt : Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?
62. Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmuraret de hoc discipuli ejus, dixit eis : Hæc vos scandalizat?
63. Et ergo vidistis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?
64. Spiritus est, qui vivificat; caro non prodest quidquam; verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.
65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum.
66. Et dicebat : Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.
67. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant.
68. Dixit ergo Jesus ad duodecim : Numquid et vos vultis abire?
69. Respondit ergo et Simon Petrus : Domine, ad quem illinus? verba vita æternam habes :
70. Et nos credidimus et cognovimus quia tu es Christus Filius Dei?
71. Respondit eis Jesus : Nonne ego vos duodecim elegi? et ex vobis unus dissidulus est.
72. Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem; hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

Saint Jean. VII.

1. Post hæc autem ambulabat Jesus in Galilee; non enim volebat in Judeam ambulare, quia querebant eum Judæi interire.
(La suite au chapitre Ier de la Ve partie.)

QUATRIÈME PARTIE.

Qui comprend ce qui s'est passé depuis la troisième Pâque célébrée par Jésus-Christ après son baptême, jusqu'à la fête des Tabernacles de la même année.

CHAPITRE PREMIER.

Scandale pris par les pharisiens sur des mains non lavées.
Discours de Jésus sur la pureté du cœur.

Saint Matthieu. XV, 1-20.

1. Tunc accesserunt ad eum ab Jerusalem scribæ et pharisei, dicentes :
2. Quare discipuli tui transgredierunt traditionem seniorum? non enim lavant manus suas cum panem manducant.

3. Ipse autem respondens, ait illis : Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit :

4. Honora patrem et matrem; et, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

5. Vos autem dicitis : Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit :

6. Et non honorificabit (1) patrem suum aut matrem suam; et irritum fecit mandatum Dei propter traditionem vestram.

7. Hypocrite, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens :

8. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

9. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum.

10. Et convocatis ad se turbis, dixit eis : Audite et intelligite.

11. Non quod intrat in os, conquinat hominem; sed quod procedit ex ore, hoc conquinat hominem.

12. Tunc accesserunt discipuli ejus, dixerunt et : Scis quia pharisei, auditum verbo hoc, scandalizati sunt?

13. At ille respondens, ait : Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur.

14. Simile illis : cæci sunt, et duces cæcorum; cæcus autem, si cæco ducatam præstet, ambo in foveam cadunt.

15. Respondens autem Petrus, dixit et : Edisserere nobis parabolas istam.

16. At ille dixit : Adhuc et vos sine intellectu estis?

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur?

18. Que autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea conquinant hominem.

Saint Marc. VII, 1-23.

1. Tunc accesserunt ad eum pharisei, et quidam de scribis venientes ab Jerusalem.

2. Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus, communibus manibus, id est non lotis manducare panes, vituperaverunt.

3. Pharisei enim, et omnes Judæi, nisi crebro lavarent manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

4. Et a foro, nisi baptizentur, non comedunt, et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptisima calicum et utrorum, et eramentorum et lectorum.

5. Et interrogabat eum pharisei et scribæ : Quare discipuli tui non ambulantes juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6. At ille respondens, dixit eis : Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est : Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

7. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas et præcepta hominum.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenentes traditionem hominum, baptisima utrorum et calicum, et alia similia his factis multa.

9. Et dicebat illis : Bene irritum factis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10. Moyses enim dixit : Honora patrem tuum et matrem tuam; et, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

11. Vos autem dicitis : Si dixerit homo patri aut matri, Corban (quod est, domum), quodcumque ex me, tibi proferet.

12. Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo aut matri :

13. Rescidentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis, et similia hujusmodi multa factis.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis : Audite me, omnes, et intelligite.

15. Nihil est extra hominem introitus in eum, quod possit eum conquinare; sed que de homine procedunt, illa sunt que communicant hominem.

(1) Selon le grec, le sens est : et non honorificet : telle a pu être la leçon primitive, c'est-à-dire, il sera permis à cet homme de ne point honorer, il pourra alors ne point honorer son père ni sa mère. C'est la doctrine qu'enseignaient les pharisiens, et que Jésus-Christ leur reproche.

Saint Matthieu. XV.

19. De corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonio, blasphemias.

20. Hæc sunt, quæ conquinant hominem. Non loqui autem manibus manducare, non conquinant hominem.

(La suite au chapitre suivant.)

19. Quia non intrat in hominem, non potest eum commaculare.

20. Quia non intrat in cor ejus, sed in secessum exit, purgans omnes oculos?

21. Dicitur autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

21. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,

22. Furta, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23. Omnia hæc mala ab intus procedunt, et communicant hominem.

CHAPITRE II.

Gûérison de la fille d'une Chananéenne.

Saint Matthieu. XV, 21-29.

21. Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis.

22. Et ecce mulier chanæana a finibus illis egressa, clamavit dicens ei : Misere mei, Domine, fili David : filia mea male a demonio vexatur.

23. Qui non respondit ei verbum : et accedentes discipuli ejus, rogabant eum, dicens : Dimitte eam, quia clamat post nos.

24. Ipse autem respondens, ait : Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel.

25. At illa venit, et adoravit eum, dicens : Domine, adjuva me.

26. Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.

27. At illa dixit : Etiam, Domine : nam et canelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

28. Tunc respondens Jesus, ait illi : O mulier magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

29. Et eum transiit inde Jesus, venit secus mare Galilææ, et ascendens in montem, sedebat ibi.

(La suite au chapitre IV.)

CHAPITRE III.

Gûérison d'un homme sourd et muet.

Saint Marc. VII, 32 et suivants.

32. Et adducit ei surdum et mutum, et deprecabatur (1) eum, ut imponat illi manum.

33. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, et exspuit, tetigit linguam ejus.

34. Et suscipiens in oculum, ingemuit, et ait illi : Ephphetha, quod est, adaperire.

35. Et statim aperte sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte.

36. Et præcepit illis, ne cui dicerent : quanto autem eis præcipiebatur, tanto magis plus prædicabant.

37. Et eo amplius admirabantur, dicientes : Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui.

(1) Le sens du grec est de *deprecatur*, et il y a lieu de présumer que c'est la leçon primitive.

Saint Marc. VII.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

17. Et cum introisset in domum, interrogavit eum discipuli ejus parabolam.

18. Et ait illis : Sic et vos imprudentes? Non intelligitis quia omne extrinsecum commaculare.

19. Et cum introisset in domum, interrogavit eum discipuli ejus parabolam.

20. Et ait illis : Sic et vos imprudentes? Non intelligitis quia omne extrinsecum commaculare.

21. Dicitur autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

22. Furta, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23. Omnia hæc mala ab intus procedunt, et communicant hominem.

Saint Marc. VII, 24-31.

24. Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis : et ingressus domum, neminem voluit scire, et non potuit latere.

25. Mulier enim statim ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, et proccidit ad pedes ejus.

26. Erat enim mulier gentilis, Syro-phœnissa genere, et rogabat eum, ut demonium ejiceret de filia ejus.

27. Qui dixit illi : Sine prius saturari filios : non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.

28. At illa respondit, et dixit illi : Digne, Domine, nam et canelli comedunt sub mensa de micis perororum.

29. Et ait illi : Propter hunc sermonem vado : exiit demonium a filia tua.

30. Et cum abisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, et demonium exiisse.

31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoloos.

(La suite au chapitre suivant.)

CHAPITRE IV.

Multiplication des sept pains.

Saint Matthieu. XV, 30 et suivants.

30. Et accesserunt ad eum turbae multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudes, debiles, et alios multos : et procerunt eos ad pedes ejus, et curavit eos : 31. Ila ut turba mirarentur videntes mutos loquentes, claudes ambulantes, cæcos videntes : et magnificabant Deum Israel.

32. Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit : Misereor turba, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducet : et dimittite eos jejunos nolo, ne deficiant in via.

33. Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

34. Et ait illis Jesus : Quot habetis panes? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisces.

35. Et præcepit turbae, ut discurrerent super terram.

36. Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo.

37. Et comederunt omnes, et saturati sunt, et quod superfluum de fragmentis, tolerant septem sportas plenas.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos.

39. Et dimissa turba, ascendit in naviculam, et venit in fines Magedæ.

Saint Marc. VIII, 1-10.

1. In diebus illis, iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis :

2. Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducet :

3. Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficiant in via : quidam enim ex eis de longe venerant.

4. Et responderunt ei discipuli sui : Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5. Et interrogavit eos : Quot panes habetis? Quod dixerunt : Septem.

6. Et præcepit turbae discurrere super terram : et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, et dedit discipulis ut apponerent, et apposerunt turbæ.

7. Et habebant pisciculos paucos, et ipsos benedixit, et jussit aptari.

8. Et manducaverunt, et saturati sunt, et subservierunt quo superverati de fragmentis septem sportas.

9. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia, et dimisit eos.

10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

11. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos.

12. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos.

CHAPITRE V.

Prodige refusé aux pharisiens. Reproches faits aux disciples.

Saint Matthieu. XVI, 1-12.

1. Et accesserunt ad eum pharisæi et sadducæi tentantes, et rogarunt eum, ut signum de celo ostenderet eis.

2. At ille respondens, ait illis : Facio vespere dicitis : Sereenum erit, rubicundum est enim caelum.

3. Etiam nunc, Hodie tempestas, rutilat enim triste caelum.

4. Faciem ergo oculi dijudicare nostis : signa autem temporum non potestis scire (1)? Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophæta. Et relicti illis, abiit.

5. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, oblitii sunt panes accipere.

6. Qui dixit illis : Intuemini, et cavete a fermento pharisæorum et sadducæorum.

7. At illi cogitabant intra se, dicientes : Quia panes non accipimus.

8. Sciens autem Jesus, dixit : Quid cogitatis intra vos, modicum fidei, quia panes non habetis?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia

Saint Marc. VIII, 11-24.

11. Et exierunt pharisæi, et cœperunt conquirere eum eo, querentes ab illo signum de celo, tentantes eum.

12. Et ingemiscens spiritu, ait : Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi ista signum.

13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, et abiit trans fretum.

14. Et oblitii sunt panes sumere, et nisi unum panem non habebant secum in navi.

15. Et præcipiebat eis, dicens : Videte, et cavete a fermento pharisæorum, et fermento Herodis.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicens : Quia panes non habemus.

17. Quo cognito, ait illis Jesus : Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cœcaturum habetis cor vestrum?

18. Oculos habentes, non videtis? et aures habentes, non auditis? nec recordamini.

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia, quod copinos fragmen-

(1) M. Arnauld rappelle ici le texte de saint Luc, xii, 54-57, où on trouve un effet le même reproche; mais ce reproche peut avoir été fait deux fois; nous suivons l'ordre du texte.

Saint Matthieu. XVI.

hominum, et quot copiosus sumpsistis? 10. Neque septem panum in quatuor millia hominum, et quot sportas sumpsistis? 11. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento phariseorum et sadduceorum? 12. Tunc intellexerunt quia non dixerant eum a fermento panum, sed a doctrina phariseorum et sadduceorum. (La suite au chapitre VII.)

CHAPITRE VI.

Gérison d'un aveugle à Bethsaïde.

Saint Marc. VIII, 22-26.

22. Et venit Bethsaïdam, et adducit eum cæcum, et rogabant eum, ut illum tangeret. 23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, et exprensus in oculis ejus, impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret. 24. Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus, et cepit videre, et restitutus est ita ut clare videret omnia. 26. Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam, et si in vicum intraveris, nomeni dixeris.

CHAPITRE VII.

Confession de saint Pierre: sa primauté. Passion prédite. Discours sur la croix.

Saint Matthieu. XVI, 13 et suivants.

13. Venit autem Jesus in partes Cesaræ Philippi; et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? 14. At illi dixerunt: Alii Joannem Baptistam; alii autem, Eliam; alii vero, Jeremiam, aut unum ex prophetis. 15. Dicit illis Jesus: Vos autem, quem me esse dicitis? 16. Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei. 17. Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est. 18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prevalebunt adversus eam. 19. Et tibi dabo claves regni celorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in celis. 20. Tunc præcepit disci-

Saint Marc. VIII.

plis suis, ut nomini dicerent quia ipse esset Jesus Christus. 21. Exiade cepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, et multa pati a senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertio die resurgere. 22. Et assumpsit eum Petrus, cepit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine, non erit tibi hoc. 23. Qui conversus, dixit Petro: Vade post me, Satana; scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. 24. Tunc Jesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, salvam faciet illum. 26. Quid enim proderit homini si lucratur mundum totum, et detrimentum anime sue faciat? 27. Qui se ipsum contumeliat, et Filius hominis contumelietur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis. 28. Qui enim voluerit se ipsum contumeliat, et Filius hominis contumelietur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis. 29. Et dicit illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. 30. Qui enim voluerit se ipsum contumeliat, et Filius hominis contumelietur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis suis, et lucet reddet unicuique secundum opera sua. 31. Amen dico vobis: Qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

Saint Marc. VIII, 27 et suivants.

27. Et egressus est Jesus, et discipuli ejus, in castella Cesaræ Philippi, et in via interrogavit discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? 28. Qui responderunt illi, dicens: Joannem Baptistam; alii autem, Eliam; alii vero, quia unus propheta de prioribus surrexit. 29. Dicit autem illis: Vos autem, quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Christum Dei. 30. Et comminatus est, ne cui diceret de illis. 31. Et cepit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et scribis, et occidi, et post tres dies resurgere. 32. Et palam verbum loquebatur; et apprehendens eum Petrus, cepit increpare eum. 33. Qui conversus et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me, Satana; quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. 34. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, salvam faciet illum. 35. Quid enim proderit

Saint Luc. IX, 18-27.

18. Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli, et intravit interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? 19. At illi responderunt, et dixerunt: Joannem Baptistam; alii autem, Eliam; alii vero, quia unus propheta de prioribus surrexit. 20. Dicit autem illis: Vos autem, quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Christum Dei. 21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc. 22. Dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et principibus sacerdotum et scribis, et occidi, et tertio die resurgere. 23. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. 24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, salvam faciet illum. 25. Quid enim proderit

Saint Matthieu. XVI.

21. Exiade cepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, et multa pati a senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertio die resurgere. 22. Et assumpsit eum Petrus, cepit increpare illum, dicens: Absit a te, Domine, non erit tibi hoc. 23. Qui conversus, dixit Petro: Vade post me, Satana; scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. 24. Tunc Jesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, salvam faciet illum. 26. Quid enim proderit homini si mundum universum lucratur, animæ vero sue detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27. Filius enim hominis venientem in gloria Patris sui cum angelis suis, et lucet reddet unicuique secundum opera sua. 28. Amen dico vobis: Qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

Saint Marc. VIII.

34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, denegat semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 35. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, et Evangelium, salvam faciet eam. 36. Quid enim proderit homini si lucratur mundum totum, et detrimentum anime sue faciat? 37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? 38. Qui enim me confusus fuerit, et verba mea, in generatione ista adultera et peccatrice; et Filius hominis contumelietur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis. 39. Et dicit illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. 25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. 26. Quid enim proderit homini, si mundum universum lucratur, animæ vero sue detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27. Filius enim hominis venientem in gloria Patris sui cum angelis suis, et lucet reddet unicuique secundum opera sua. 28. Amen dico vobis: Qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

Saint Luc. IX.

26. Nam qui me erubuerit et mos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, et Patris, et sanctorum angelorum. 27. Dico autem vobis vere: Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. (La suite au chapitre suivant.) 37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? 38. Qui enim me confusus fuerit, et verba mea, in generatione ista adultera et peccatrice; et Filius hominis contumelietur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum angelis sanctis. 39. Et dicit illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. 25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam. 26. Quid enim proderit homini, si mundum universum lucratur, animæ vero sue detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27. Filius enim hominis venientem in gloria Patris sui cum angelis suis, et lucet reddet unicuique secundum opera sua. 28. Amen dico vobis: Qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

CHAPITRE VIII.

Transfiguration de Jésus-Christ. Témoignage sur Elie et sur saint Jean.

Saint Matthieu. XVII, 1-13.

1. Et post dies sex (1), assumit Jesus Petrum et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et ducit illos in montem excelsum secretum. 2. Et transfiguratus est ante eos, et resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. 3. Et ecce apparuerunt illis Moyses et Elias cum eo loquentes. 4. Respondens autem Petrus dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse; si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Elie unum. 5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos; et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit; ipsum audite. 6. Et audientes discipuli

Saint Luc. IX, 28-36.

1. Et post dies sex (1), assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem et fratrem ejus, et ducit illos in montem excelsum secretum, et transfiguratus est coram ipsis. 2. Et vestimenta ejus facta sunt splendida et candida nix veluti nix, qualis fero non potest super terram candida facere. 3. Et apparuit illis Elias cum Moysè, et erant loquentes cum Jesu. 4. Et respondens Petrus, ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse; et faciamus tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Elie unum. 5. Non enim sciebat quid diceret; erant enim timore exterriti. 6. Et facta est nubes obumbrans eos, et venit vox de nube, dicens: Hic

28. Factum est autem post hanc verba fere dies octo (1), et assumpsit Petrum, et Jacobum, et Joannem, et ascendit in montem orare. 29. Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera; et vestitus ejus albus et refulgens. 30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo, erant autem Moyses et Elias. 31. Visit in maiestate, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. 32. Petrus vero et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem ejus, et duo viros qui stabant cum illo. 33. Et factum est cum discorderet ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præceptor, bonum est nos hic esse; et

(1) Saint Matthieu et saint Marc ne parlent que de six jours, tandis que saint Luc en compte huit; c'est qu'il y comprend les deux extrêmes que les deux autres Évangélistes ne comptent pas.

(1) Le mot quasi ne se trouve pas dans le grec.

Saint Matthieu. XVIII.

milliaverit so sicut parvulus iste, hic est major in regno caelorum.

5. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, no suscipit.

6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris.

7. Ve mundo a scandalis: necesse est enim ut veniant scandala: verumtamen vos homini illi, per quem scandalum venit (1).

8. Si autem manus tua, vel pes tuus, scandalizat te, abscinde eam, et projice ab te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum.

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice ab te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

10. Videte ne contumacitatis eorum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.

11. Venit enim Filius hominis salvare quod perierat.

12. Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis, nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit quærere eam que erravit.

13. Et si contigerit ut inveniat eam, amen dico vobis, quia gaudet super eam, magis quam super nonaginta novem quae non erraverunt.

14. Sic non est voluntas aeterni Patris vestrum qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus (2), vade et corripue eum inter te et ipsum solum; si te audierit, lucratus eris frater tuum.

16. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

17. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiae; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.

18. Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligatae et in caelo, et quaecumque solveritis super terram, erunt solutae et in caelo.

Saint Marc. IX.

35. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis:

36. Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, no receperit, et quicumque me suscepit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

37. Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo eicientem daemonia, qui non sequitur nos, et prohibuit eum.

38. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum, nemo enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me.

39. Qui enim non est adversus vos, pro vobis est.

40. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem eorum.

41. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur.

42. Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam; bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

43. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

44. Et si pes tuus scandalizat, amputa illum; bonum est tibi claudum introire in vitam aeternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

45. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

46. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum; bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

47. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

48. Omnis enim igne salietur, et omnis victima saele salietur.

49. Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

(La suite à la fin du chapitre suivant.)

Saint Luc. IX.

est inter vos omnes, hic major est.

49. Respondens autem Joannes, dixit: Praeceptor vidimus quemdam in nomine tuo eicientem daemonia, et prohibuit eum, quia non sequitur nobiscum.

50. Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere, qui enim non est adversus vos, pro vobis est.

(La suite au chapitre XIII.)

35. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum, nemo enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me.

39. Qui enim non est adversus vos, pro vobis est.

41. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur.

42. Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam; bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

43. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

44. Et si pes tuus scandalizat, amputa illum; bonum est tibi claudum introire in vitam aeternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

45. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

46. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum; bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

47. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.

48. Omnis enim igne salietur, et omnis victima saele salietur.

49. Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

(La suite à la fin du chapitre suivant.)

19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quaecumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in caelis est.

20. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

CHAPITRE XVII.

Discours de Jésus sur le pardon des injures.

Saint Matthieu. XVIII, 21 et suivants.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies?

22. Dicit illi Jesus: non dico tibi, Usque septies, sed, Usque septuagies septies.

23. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

24. Et cum copisset rationem ponere, obtulit eis et unus qui dabat ei decem millia talenta.

25. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus ejus venumdari, et accere ejus, et filios, et omnia quae habebat, et reddi.

26. Proccidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei.

28. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios; et tenens, suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29. Et proccidens conservus ejus, rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

30. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31. Videntes autem conservi ejus quae fiebant, contristati sunt valde, et narraverunt domino eorum omnia quae facta fuerant.

32. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

33. Nonne ergo oportuit et te miserari conservi tui, sicut et ego tui miseratus sum?

34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus quoad usque redderet universum debitum.

35. Sic et Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Saint Matthieu. XIX, A et 2.

1. Et factum est cum consummasset Jesus sermones istos, migravit a Galilaea, et venit in fines Judaea trans Jordanem.

2. Et ibi secuta sunt eum turbae multae, et curavit eos. (La suite au chapitre XXV.)

Saint Marc. X.

1. Et inde exurgens, venit in fines Judaea ultra Jordanem: et conveniunt iterum turbae ad eum; et sicut conservaverat: iterum debebat illis.

(La suite au chapitre XXV.)

CHAPITRE XIII.

Jésus rejeté par les Samaritains. Comment on doit le suivre.

Saint Luc. IX, 51 et suivants.

51. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus (1), et ipse faciem suam firmavit ut iret in Jerusalem.

52. Et misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum et pararent illi.

53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem.

54. Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de caelo, et consumat illos?

55. Et conversus, increpavit illos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis.

56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abiierunt in aliud castellum.

57. Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.

58. Dixit illi Jesus: Vulpes foveas habent, et vulvures colli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

(1) M. Arnauld croyant pouvoir conclure de ces paroles que ce fait n'arriva qu'à la fin de la dernière année du ministère public de Jésus-Christ, le raconte dans sa Concordance au milieu du chapitre XVII de saint Luc. Je le laisse ici ob saint Luc l'a mis; et pense avec M. Thoyard qu'il suffit de pouvoir dire que cela arriva dans cette dernière année, c'est-à-dire, lorsque Jésus alla pour la dernière fois célébrer la Pentecôte à Jérusalem. On verra plus loin, dans le texte même de saint Luc, un autre voyage de Jésus à Jérusalem, XVII, 11. celui-là regarda la fête de la Dédicace; ainsi celui-ci peut se rapporter à la fête de la Pentecôte.

(1) M. Arnauld rappelle ici le texte de saint Luc, xvii, 1 et 2, où en effet on trouve une parole semblable à celle-ci; mais la même parole peut avoir été dite deux fois, puisqu'il est certain que Jésus-Christ a dit deux fois celle qui va suivre; car on l'a déjà vue dans le sermon sur le mont Sion, Matth., v, 30, on sorte que le même Évangéliste la rapporte lui-même deux fois.

(2) M. Arnauld rappelle ici le texte de saint Luc, xvi, 8 et 4, uniquement parce qu'on trouve: Si peccaverit in te frater tuus; il ne sera pas difficile de convenir que ces quatre paroles peuvent avoir été répétées deux fois, surtout si l'on considère que la suite du discours est toute différente dans les deux Évangélistes.

59. Ait autem ad alterum : Sequere me; ille autem dixit : Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum.

60. Dixitque ei Jesus : Sine ut mortui sepellant mortuos suos; tu autem vade, et annuncia regnum Dei.

61. Et ait alter : Sequar te, Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his que domi sunt.

62. Ait ad illum Jesus : Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei (1).

CHAPITRE XIV.

Mission et retour des soixante-douze disciples;
instructions que Jésus leur donne.

Saint Luc. X, 1-24.

1. Post hec autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus (2).

2. Et dicebat illis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

3. Ite : ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

4. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calcementa : et nomen per viam saluaveritis.

5. In quacumque domum intraveritis, primum dicitis : Pax huic domui.

6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra : sin autem, ad vos revertetur.

7. In eadem autem domo manete, edentes et bibentes que apud illos sunt : dignus est enim operarius mercede sua : nolite frangere de domo in domum.

8. Et in quacumque civitate intraveritis, et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis.

9. Et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicitis illis : Apparuitque in vos regnum Dei.

10. In quacumque autem civitate intraveritis, et non susceperint vos, exentes in plateas eius, dicitis :

11. Etiam pulverem, qui adhesit nobis de civitate vestra, extergimus in vos : tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit quam tibi civitati.

13. Vae tibi, Corozain : vae tibi, Bethsaida : quia si in Tyro et Sidone facta fuissent virtutes, que facta sunt in vobis, olim in elicio et cinere sedentes posuissent.

14. Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis.

15. Et tu, Capharnaum, usque ad caelum exaltata, usque ad infernum demergis.

16. Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit : qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

17. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes : Domine, etiam demonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.

18. Et ait illis : Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem.

19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit.

20. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur : gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.

21. In ipsa hora exultavit Spiritus Sancto, et dixit : Conforter tibi, Pater, Domine oculi et terre, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te.

22. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo : et nemo scit quis filius, nisi Pater, et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (3).

(1) M. Arnauld pense que ces faits sont les mêmes que ceux que saint Matthieu a rapportés au chapitre viii, §. 18-22. Mais saint Matthieu ne parle que de deux, et les lie à son récit de manière qu'ils pourraient être différents de ceux-ci qui sont également liés au récit de saint Luc. Peut-être aussi que saint Luc, à l'occasion de l'un de ces faits, rappelle les deux autres.

(2) M. Arnauld avoue qu'il ne voit pas précisément à quel temps ce fait peut se rapporter; et que c'est par conjecture qu'il le place après le §. 21 du chapitre x de saint Jean. Nous suivons le texte en laissant ce fait où le saint Évangéliste l'a mis.

(3) M. Arnauld rappelle ici le texte de saint Matthieu, xi, 25 et suiv., où en effet on trouve un discours tout semblable. Mais l'expression *Te ipsa hora* de saint Luc, et celle de saint Matthieu *in illo tempore*, semblent ne pas permettre qu'on déplace ni l'un ni l'autre; d'où il suit que vraisemblablement cela fut dit deux fois et en deux occasions différentes. On va voir que l'Oraison dominicale rapportée par saint Luc, xi, 2 et suiv., a été proposée par Jésus-Christ deux fois, puisque saint Matthieu l'a déjà rapportée dans le Sermon sur le mont Sion; et M. Arnauld même en convient. Il convient aussi que l'expression du §. 22, *Messis quidem multa*, etc., a été répétée deux fois, parce qu'on s'en est servi dans saint Matthieu, ix, 37 et 38.

23. Et conversus ad discipulos suos, dixit : Beati oculi qui vident que vos videtis.

24. Dico enim vobis, quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis, et non viderunt, et audire que auditis, et non audiverunt.

CHAPITRE XV.

Discours de Jésus sur l'amour de Dieu et du prochain. Jésus chez Marthe.

Saint Luc. X, 25 et suivants.

25. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, et dicens : Magister, quid faciendum erit ut aeternam possideam ?

26. At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est ? quomodo legis ?

27. Ille respondens, dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex totis viribus tuis, et ex omni mente tua, et proximum tuum sicut teipsum.

28. Dixitque illi : Recte respondisti; hoc fac, et vires.

29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum : Et quis est meus proximus ?

30. Suscipiens autem Jesus, dixit : Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum; et plagis impositis, abierunt, semivivo relicto.

31. Accedit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via; et viso illo, perterritus.

32. Similiter et levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit.

33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est.

34. Et approprians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum; et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit.

35. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait : Curam illius habet; et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones ?

37. At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus : Vade, et tu fac similiter.

38. Factum est autem dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum, et mulier quaedam Martha nomine, excepit illum in domum suam.

39. Et hic erat soror nomine Maria, que etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium; que stetit, et ait : Domine, non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare ? Dic ergo illi, ut me adjuvet.

41. Et respondens dixit illi Dominus : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurlina.

42. Per unum est necessarium : Maria optimam partem elegit, que non auferetur ab ea.

CHAPITRE XVI.

Discours de Jésus-Christ sur la prière.

Saint Luc. XI, 1-13.

1. Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum : Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos.

2. Et ait illis : Cum oratis, dicitis : Pater, sanctificetur nomen tuum : adveniat regnum tuum (1).

3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

4. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis; et ne nos inducas in tentationem.

5. Et ait ad illos : Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi : Amice, commoda mihi tres panes :

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum :

7. Et ille deintus respondens, dicat : Noli mihi molestus esse : jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili; non possum surgere, et dare tibi.

8. Et si ille perseveraverit pulsans; dico vobis, et si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit; propter improbitatem tamen ejus surgat, et dabit illi quod querat habet necessarios.

9. Et ego dico vobis : Petite, et dabitur vobis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis.

(1) La troisième demande qui paraît manquer ici, se trouve dans le grec : *fac voluntas tua sicut in caelo et super terram.*

10. Omnis enim qui petit, accipit, et qui querit, invenit, et pulsanti aperietur.
 11. Quis autem ex vobis patrem peti panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi?
 12. Aut si perierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem?
 13. Si ergo vos, cum sitis mali, vestis bona data filijs vestris; quanto magis Pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se?

CHAPITRE XVII.

Démoniaque muest guéri. Blasphèmes des Juifs; discours de Jésus sur leur incrédulité.

Saint Luc. XI, 14-36.

14. Et erat ejiciens demonium, et illud erat mutum (1); et cum eiecisset demonium, locutus est mutus, et admiratus sunt turbe.
 15. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia.
 16. Et alii tentantes, signum de celo querebant ab eo.
 17. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet.
 18. Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere demonia.
 19. Si autem ego in Beelzebub eiecio demonia: filii vestri in quo eieciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.
 20. Porro si in digito Dei eiecio demonia, profecto pervenit in vos regnum Dei. Cum fortis armatus custodiatis atrium suum, in pace sunt ea que possidet.
 21. Si autem fortior eo superveniens, vicit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet.
 22. Qui non est mecum, contra me est, et qui non colligit mecum, dispergit.
 23. Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa quaerens requiem, et non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi.
 24. Et cum venerit, invenit eam seipsum mundatam, et ornatum.
 25. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum, requiescit se, et ingressi habitant ibi: et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.
 26. Factum est autem, cum haec diceret, extollens vocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera que sustulit.
 27. At ille dicit: Quin imo, beati qui audunt verbum Dei, et custodiunt illud.
 28. Turbis autem concurrentibus cepit dicere: Generatio haec, generatio nequam est: signum querit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophete.
 29. Nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis, ita erit et Filius hominis generationi isti.
 30. Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illas, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon hic.
 31. Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt illam: quia penitentiam egerunt ad predicationem Jonæ, et ecce plus quam Jonas hic.
 32. Nemo lucernam acondit, et in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
 33. Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.
 34. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.
 35. Si ergo corpus tuum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

CHAPITRE XVIII.

Reproches que Jésus fait aux pharisiens et aux docteurs de la loi.

Saint Luc. XI, 37 et suivants.

37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se: et ingressus recubuit.
 38. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.
 39. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos, pharisei, quod deforis et calcis et caeni mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate.

(1) On a vu que M. Arnauld confond ce démoniaque muet dont parle saint Luc avec le démoniaque aveugle et muet dont saint Matthieu a parlé, XII, 22, et qu'il pense que les blasphèmes marqués à cette occasion par saint Matthieu et par saint Marc, sont les mêmes que ceux qui sont rapportés ici par saint Luc; mais l'ordre naturel des textes de saint Marc et de saint Luc paraît montrer que ces blasphèmes furent prononcés en deux occasions différentes, et que le démoniaque dont parle saint Luc est différent de celui dont parle saint Matthieu.

40. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est, fecit?
 41. Verumtamen quod superest, date elemosinam, et ecce omnia munda sunt vobis.
 42. Sed vae vobis phariseis, quia decimatis mentham, et rutam, et omne olus, et præteritis iudicium et charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non omittite.
 43. Vae vobis phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro.
 44. Vae vobis, quia estis ut monumenta que non apparent, et homines ambulantes supra, nesciunt.
 45. Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis.
 46. At ille ait: Et vobis legisperitis vae, quia oneratis homines oneribus que portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.
 47. Vae vobis qui edificatis monumenta prophetarum; patres autem vestri occiderunt illos.
 48. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulchra.
 49. Propterea et Sapientia Dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis occident, et persequeruntur.
 50. Ut inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista;
 51. A sanguine Abel usque ad sanguinem Zacharie, qui perit inter altare et ædem; ita dico vobis, requiritur ab hæc generatio.
 52. Vae vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientie; ipsi non introitis, et eos qui introibant, prohibuistis (1).
 53. Cum autem hæc ad illos diceret, ceperunt pharisei et legisperiti graviter insistere, et eos ejus opprimere de multis.
 54. Insidentes ei, et querentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

CHAPITRE XIX.

Discours de Jésus contre l'hypocrisie, et sur la vigilance.

Saint Luc. XII, 1 et suivants.

1. Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento phariseorum, quod est hypocrisis.
 2. Nihil autem opertum est, quod non revelatur; neque absconditum, quod non sciatur.
 3. Quoniam que in tenebris dixistis, in lumine dicentur, et quod in aurem locuti estis in cubiculis, predicabitur in tectis.
 4. Dico autem vobis amicis meis: Ne treemini ab his qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant.
 5. Ostendam autem vobis quem timeatis: timeo eum qui, postquam occiderit, habet potestatem egerit in gehennam; ita dico vobis, hunc timeo.
 6. Nonne quicunque passerem veniunt dispono, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo?
 7. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt; nolite ergo timere; multis passeribus pluris estis vos.
 8. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei;
 9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.
 10. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi; et autem qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur.
 11. Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis.
 12. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsa hora quod oportet vos dicere.
 13. Ait autem ei quidam de turba: Magister, die fratri meo, ut dividat mecum hereditatem.
 14. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?
 15. Dixitque ad illos: Videte, et caveo ab omni avaritia; quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex his que possidet.
 16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cujusdam divitis uberes fructus agrer attulit.
 17. Et cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?

(1) Comme tous ces reproches ressemblent beaucoup à ceux que saint Matthieu rapporte au chapitre XXII, 13 et suivants, M. Arnauld rappelle ici ce texte. Mais en continuant de suivre l'ordre qui résulte du parallèle des quatre Évangélistes, nous supposons que les mêmes reproches ont été faits en deux occasions différentes.

18. Et dixit : Hoc faciam : Destruam horrea mea, et majora faciam, et illic congregabo omnia que nata sunt mihi, et bona mea :
19. Et dicam animam meam : Anima, habes multa bona posita in annos plurimos ; requiesce, comede, bibe, epulare.
20. Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte animam tuam repetet (1) a te ; que autem parasti, cujus erant ?
21. Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.
22. Distinque ad discipulos suos : Ideo dico vobis : Nolite solliciti esse anime vestre quod manducatis ; neque corpori, quod induamini.
23. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum.
24. Considerate corvos, quia non seminant, neque metant ; quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos ; quanto magis vos pluris estis illis ?
25. Quis autem vestrum cogitando potest adiciere ad statarum suam cubitum unum ?
26. Si ergo neque quod minimum est, potestis, quid de ceteris solliciti estis ?
27. Considerate lilia, quomodo crescut ; non laborant, neque nent ; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebat sicut unum ex istis.
28. Si autem tenam quod hodie est in agro, et cras in cibum mittit, Deus sic vestit ; quanto magis vos, pusille fidei ?
29. Et vos nolite querere quid manducatis aut quid bibatis, et nolite in sublimem tolli.
30. Hec enim omnia gentes mundi querunt : Pater autem vestrorum scit quoniam his indigent.
31. Verumtamen querite primum regnum Dei, et iustitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.
32. Nolite timere, pusillus grex, quia complecitur Patri vestro dare vobis regnum.
33. Vendite que possidetis, et date elemosinam ; facile vobis accuetis qui non viderant, thesaurum non deficientem in oculis ; quo fur non appropriat, neque times corrumpit.
34. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et lucerna ardentes in manibus vestris.
35. Sicut lumbi vestri præcincti, et lucerna ardentes in manibus vestris.
36. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quod revertatur a nuptiis, ut cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei.
37. Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes ; amen dico vobis, quod præcaget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis.
38. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et si invenerit, beati sunt servi illi.
39. Hec autem scitote, quoniam si secretæ paterfamilias, quæ hora fur veniret, vigilaret utique, et non secretæ perfidi domum suam.
40. Et vos estote parati, quia hora non putatis, Filius hominis veniet.
41. Ait autem ei Petrus : Domine, ad nos dicis hæc parabolum, an et ad omnes ?
42. Dixit autem Dominus : Quis putat, est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore critici mensuram ?
43. Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.
44. Vere dico vobis, quoniam supra omnia que possidet, constituet illum.
45. Quod si dixerit servus ille in corde suo : Moram facit dominus meus venire ; et coeperit perorare servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari :
46. Veniet dominus servi illius, in die que non sperat, et hora que nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet (2).
47. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et non preparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis.
48. Qui autem non cognovit, et fecit digna plagi, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum queretur ab eo ; et cui commedaverunt multum, plus petent ab eo.
49. Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur ?
50. Baptismo autem habeo baptizari ; et quomodo coarctor usque dum perficior ?
51. Putatis quia pacem veni dare in terram ? non, dico vobis, sed separationem.
52. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi ; tres in duos, et duo in tres dividuntur :
53. Pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, sorors in nurum suam, et nurus in sororum suam.
54. Dicebat autem ei ad turbas : Cum vidisset nubem orientem ab occasu, statim dicitis : Nimbis venit, et ita fit.
55. Et cum austrum flantem, dicitis : Quia aestus erit, et fit.
56. Hypocrite, faciem cœli et terræ nostis probare ; hoc autem tempus quomodo non probatis ?

(1) Le grec est équivoque, et peut également signifier le futur *repetent*.

(2) Comme cette instruction sur la vigilance ressemble beaucoup à celle qui se trouve dans saint Matthieu, xxv, 42-51, M. Arnauld rappelle ici ce texte ; mais le parallèle des quatre Évangélistes suppose que cette instruction a été répétée en deux occasions différentes.

57. Quid autem et a vobis ipsis non judicatis quod justum est ?
58. Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad judicem, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem.
59. Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

CHAPITRE XX.

Discours de Jésus sur la pénitence. Femme courbée guérie au jour du sabbat.

Saint Luc. XIII, 1-23.

1. Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galileis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificio eorum.
2. Et respondens, dixit illis : Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt ?
3. Non, dico vobis : sed nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.
4. Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos ; putatis quia et ipsi debitores fuerint præter omnes habitantes in Jerusalem ?
5. Non, dico vobis : sed si penitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.
6. Dicebat autem et hanc similitudinem : Arborem ficæ habebat quidam plantatam in vineis suis, et vult querens fructum in illa, et non invenit.
7. Dixit autem ad cultorem vineæ : Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hæc, et non invenio ; succide ergo illam ; ut quid etiam terram occupat ?
8. At ille respondens, dicit illi : Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fecerim circa illam, et nullum silvorum :
9. Et si quidem fecerit fructum ; sin autem, in futurum succides eam.
10. Erat autem quidam in synagoga eorum, sedentem, in futurum succides eam.
11. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo ; et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.
12. Quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, et ait illi : Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.
13. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum.
14. Respondens autem archisynagogus, indignus quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ : Sex dies sunt, in quibus oportet operari ; in his ergo venit, et curamini, et non in die sabbati.
15. Respondens autem ad illum Dominus, dixit : Hypocrite, unusquisque vestrum sabsto non solvit bovem suum aut asinum a præsepio, et ducit adquare ?
16. Hanc autem filiam Abraham, quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati ?
17. Et cum hæc diceret, erubescerant omnes adversarii ejus ; et omnis populus gaudebat in universis que gloriose fiebant ab eo.
18. Dicebat ergo : Cui simile est regnum Dei ? et cui simile estimatio illud ?
19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam, et volucres cœli requieverunt in ramis ejus.
20. Et iterum dixit : Cui simile estimatio regnum Dei ?
21. Simile est fermento quod acceptum mulier abscondit in farinæ sæta tria, donec fermentaretur totum.
22. Et ibat per civitates et castella docens, et iter faciens in Jerusalem.

CHAPITRE XXI.

Discours de Jésus sur le nombre des élus, la vocation des Gentils, et la réprobation des Juifs.

Saint Luc. XIII, 23 et suivants.

23. Ait autem illi quidam : Domine, si pauci sunt qui salvantur ? Ipse autem dixit ad illos :
24. Contendite intrare per angustam portam ; quia multi, dico vobis, querent intrare, et non poterunt.
25. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes : Domine, aperi nobis ; et respondens dicit vobis : Nescio vos unde sitis.
26. Tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti.
27. Et dicit vobis : Nescio vos unde sitis ; discodite a me, omnes operari iniquitatis.
28. Ibi erit fletus et stridor dentium ; cum videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.
29. Et venient ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et Austro, et accubent in regno Dei.

30. Et ecce suat novissimi, qui erunt primi, et sunt primi, qui erunt novissimi.
31. In ipsa die, accesserunt quidam pharisæorum, dicentes illi : Exi, et vade hinc : quia Herodes vult te occidere.
32. Et ait illis : He, et dicitis vult illi : Ecce egicio demonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor.
33. Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare; quia non capiti prophetam perire extra Jerusalem.
34. Jerusalem, Jerusalem, que occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quousque volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluit?
35. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, qui non vidistis me, donec veniat cum dicitis : Benedictus qui venit in nomine Domini (1).

CHAPITRE XXII.

Hydropique guéri le jour du sabbat. Paraboles proposées aux Juifs.

Saint Luc. XIV, 1 et suivants.

1. Et factum est cum intraret Jesus in domum quisdam principis pharisæorum sabbato manducare panem, et ipsi observarent eum.
2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.
3. Et respondens Jesus, dixit ad legisperitos et pharisæos, dicens : Si licet sabbato curare?
4. At illi tacerunt : ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.
5. Et respondens ad illos, dixit : Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahit illum die sabbati?
6. Et non poterant ad hæc respondere illi.
7. Dicebat autem et ad invitatos parabalam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos :
8. Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratio te sit invitatus ab illo :
9. Et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi : Da huic locum : et tunc incipias cum rubore novissimo locum tenere.
10. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco : ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi : Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus :
11. Quis omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur.
12. Dicebat autem et ei qui se invitaverat : Cum facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites : ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat illi retributio.
13. Sed cum facis convivium, vasa pauperes, debiles, claudos et cæcos :
14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in retributionem futuram.
15. Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Beatus qui manducabit panem in regno Dei.
16. At ipse dixit ei : Homo quidam fecit coenam magnam, et vocavit multos.
17. Et misit servum suum hora cœne dicere invitatis ut venissent, quia jam parata sunt omnia.
18. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam : rogo te, habe me excusatum.
19. Et alter dixit : Jaga boum emi quinque : et eo probare illa : rogo te, habe me excusatum.
20. Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum venire.
21. Et reversus servus, multavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicus civitatis, et pauperes, ac debiles, et cæcos, et claudos, introduce huc.
22. Et ait servus : Domine, factum est ut imperatis, et adhuc locos est.
23. Et ait Dominus servo : Exi in vias et sepes : et compelle intrare, ut impletur domus mea.
24. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit coenam meam.
25. Ibant autem turbæ multæ cum eo, et conversus, dixit ad illos :
26. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, et uxorem et filios,

(1) M. Arnauld rappelle ici le texte de saint Matthieu, XXXIII, 37-39, où en effet on trouve une parole semblable ; mais l'enchaînement et le parallèle du texte des quatre Évangélistes donnent lieu de présumer qu'elle a été dite deux fois. M. Arnauld remarque ici lui-même que la ruine de Jérusalem a été prédite trois fois par Jésus-Christ. Luc, XIII, 34 et 35; xiv, 42 et suiv.; xxi, 6 et suiv. Rien n'empêche qu'elle n'ait pu être annoncée même quatre fois, et que deux fois Jésus-Christ ne l'ait annoncée presque dans les mêmes termes. Il est naturel d'employer les mêmes expressions en parlant du même sujet.

- et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.
27. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.
28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum :
29. Ne postquam posuerit fundamentum, et non poterit perficere, omnes qui vident, incipient illudere ei.
30. Dicentes : Quis hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare ?
31. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitavit si possit cum decem millibus occurrere ei qui viginti millibus venit ad se?
32. Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea que pacis sunt.
33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus.
34. Bonum est sal : si autem sal evanuerit, in quo conditur ?
35. Neque in terram, neque in sterquilium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CHAPITRE XXIII.

Pharisæus scandalisés de la charité de Jésus; paraboles qu'il leur proposa.

Saint Luc. XV, 4 et suivants.

1. Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores, et audirent illum.
2. Et numerabant pharisæi et scribe, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.
3. Et ait ad illos parabalam istam, dicens :
4. Quis ex vobis qui habet centum oves : et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quam perierat, donec inventam eam ?
5. Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens :
6. Et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, que perierat.
7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent penitentia.
8. Aut que mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter donec inveniat ?
9. Et cum invenierit, convocat amicas et vicinas dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.
10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.
11. Ait autem : Homo quidam habuit duos filios :
12. Et dixit adolescenter ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam.
13. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescenter filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose.
14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere.
15. Et venit ad eum, et adhesit uni civium regionis illius; et misit illum in villam suam ut pasceret porcos.
16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat.
17. In se autem reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame perseo !
18. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccavi in celum et coram te.
19. Jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis.
20. Et surgens, venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater tristis, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum.
21. Dixitque ei filius : Pater, peccavi in celum et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus.
22. Dixit autem pater ad servos suos : Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calcem in pedes ejus.
23. Et adducite vitulum magnum, et occidite, et manducamus, et epulemur :

(1) Jésus-Christ avait déjà employé une semblable comparaison sur le même sujet, Matth., xxv, 12 et 13. M. Arnauld en observe qu'il est curieux et en fait lui-même la remarque : il n'est donc pas étonnant que l'on trouve ainsi d'autres paroles et d'autres comparaisons répétées en des occasions différentes.

24. Quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est. Et conperit epulari.
25. Erat autem filius ejus senior in agro: et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum.
26. Et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent.
27. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit patrem tuum saginatum, quia salvum illum respexit.
28. Indignatus est autem, et volebat intrare. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum.
29. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præstavi, et nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer.
30. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.
31. At ille dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia inæa tua sunt:
32. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit: perierat, et inventus est.

CHAPITRE XXIV.

Autre parabole que Jésus propose à ses disciples.

Saint Luc. XVI, 1-13.

1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum quia dissipasset bona patris.
2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicionis tue, jam enim non poteris villicare.
3. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus auferat a me villicionem? fodere non valeo, accipere erubescio.
4. Scio quid faciam, ut ad amicum fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta.
7. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta.
8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset quia filii hujus sæculi prudentiores filius lucis in generatione sua sunt.
9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
10. Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est: et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est.
11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis?
12. Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?
13. Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, et alterum diliget: et aut adhererebit, et alterum contemnet: non potestis Deo servire et mammona.

CHAPITRE XXV.

Les pharisiens se moquent de Jésus et le tentent; parabole qu'il leur propose.

Saint Matthieu. XIX, 3-12.

3. Et accesserunt ad eum pharisei, tentantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittire uxorem suam: quacumque ex causis?
4. Qui respondens ait eis: Non legitis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? et dixit:
5. Propter hoc dimittit homo patrem et matrem, et adheret uxori sue, et erunt duo in carne una.
6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non separat.

Saint Marc. X, 3-12.

2. Et accedentes pharisei, interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes eum.
3. Et ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?
4. Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudiari scribere et dimitti.
5. Quibus respondens Jesus, ait: Ad dicitur in corde vestri scriptis vobis præcepit Israel.
6. Ab initio autem creatura, masculum et feminam fecit eos Deus.
7. Propter hoc relinquit

Saint Luc. XVI, 14 et suivants.

14. Audiebant autem omnia hæc pharisei, qui erant avari, et deridebant illum.
15. Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est ante Deum.
16. Lex et prophetæ, usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit.
17. Facilius est camelum coelum et terram præterire, quam de lege unum apicem cadere.
18. Omnis qui dimittit

Saint Matthieu. XIX.

7. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudiari, et dimittere?
8. Ait illis: Quoniam Moyses ad dicitur in corde vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.
9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam: nisi ob fornicationem, et aliam dixerit, mochat: et qui dimissam duxerit, mochatur (1).

10. Dicunt et discipuli ejus: Si ista est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.
12. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum celorum: qui potest capere capiat.

(La suite au chapitre VII de la 1re partie.)

23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus.
24. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, misereere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremam digiti sui in agrum, ut refrigeret linguam meam, quia cretor in hac flamma.
25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepti bonis in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.
26. Et in his omnibus, inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde hinc transire.
27. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei.
28. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.
29. Et ait illi Abraham: Habent Moyses et prophetas, audiant illos.
30. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis lerit ad eos, penitentiam agent.
31. Ait autem illi: Si Moyses et prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Saint Marc. X.

7. homo patrem suum et matrem, et adheret ad uxorem suam.
8. Et erunt duo in carne una: Itaque jam non sunt duo, sed una caro.
9. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separat.
10. Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum:
11. Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam.
12. Et si uxor dimiserit virum suum, et alii mapparet, mochat (1).

(La suite au chapitre VII de la 1re partie.)

23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus.
24. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, misereere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremam digiti sui in agrum, ut refrigeret linguam meam, quia cretor in hac flamma.
25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepti bonis in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.
26. Et in his omnibus, inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde hinc transire.
27. Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei.
28. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.
29. Et ait illi Abraham: Habent Moyses et prophetas, audiant illos.
30. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis lerit ad eos, penitentiam agent.
31. Ait autem illi: Si Moyses et prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CHAPITRE XXVI.

Discours de Jésus sur le scandale, le pardon des injures, la foi et les bonnes œuvres.

Saint Luc. XVII, 1-11.

1. Et ait discipulis suis: Impossible est ut non veniant scandala: vas autem illi per quem veniunt.
2. Utilis est illi, si lapis molaris imponatur circa colum ejus, et projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.
3. Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si penitentiam egerit, dimitte illi.
4. Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitite me, dimitte illi.
5. Hi dixerunt apostoli domino: Adang nobis fidem.
6. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, et transplantare in mare, et obediet vobis.
7. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui, regresso de agro, dicat illi: Statim transi, recombe;
8. Et non dicat ei: Para quod cenam, et præcinge te, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post hæc tu manducabis et bibes?
9. Namquid gratiam habet servo illi, quia fecit que ei imperaverat?

(1) La parabole de ces trois textes de saint Matthieu, XIX, 2, de saint Marc, X, 11 et 12, et de saint Luc, X, 18, est ce qui détermine M. Thoynard à rappeler ici ces deux récits de saint Matthieu et de saint Marc; et la suite de la Concordance donne lieu de presumer qu'un effet c'est ici leur place. C'est aussi la pensée de M. Arnault, fondée sur la même observation.

10. Non puto : sic et vos, cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicit : Servi inutilis sumus : quod debimus facere, fecimus.

Saint Luc. XVII.

Saint Jean, VII.

11. Et factum est, dum iret in Jerusalem : transiit per mediam Samariam et Gallilæam (1).
(La suite au chapitre IV de la 1re partie.)

12. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scopæogîa (1).
(La suite au chapitre suivant.)

CINQUIÈME PARTIE.

Qui comprend ce qui s'est passé depuis la fête des Tabernacles de cette même année, jusqu'à la quatrième Pâque célébrée par Jésus-Christ après son baptême.

CHAPITRE PREMIER.

Fête des Tabernacles ; Jésus diffère d'y aller, mais il y va.
Discours de Jésus aux Juifs.

Saint Jean, VII, 2 et suivants.

- (2. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scopæogîa.)
3. Dixerunt autem ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judaam, ut et discipuli tui videant opera tua que facis.
4. Nemo quippe in oculo quid facit, et querit ipse in palam esse : si hæc facis, manifesta teipsum munda.
5. Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6. Dixit ergo eis Jesus : Tempus nunc nondum advenit, tempus autem vestrum semper est paratum.
7. Non potest mundus odisse vos, me autem odit : quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt.
8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum : quia meum tempus nondum impletum est.
9. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Gallilæa.
10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto.
11. Judæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant : Ubi est ille?
12. Et murmur multum erat in turba de eo : quidam enim dicebant : Quis bonus est, alii autem dicebant : Non, sed seducit turbas.
13. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum.
14. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat.
15. Et mirabantur Judæi, dicentes : Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?
16. Respondit eis Jesus, et dixit : Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.
17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a meipso loquar.
18. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit : qui autem querit gloriam ejus qui misit eum, hæc verax est, et iustissima in illo non est.
19. Nonne Moyses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem?
20. Quid me queritis interficere? Respondit turba, et dixit : Demonium habes : quis te querit interficere?
21. Respondit Jesus, et dixit eis : Unum opus feci, et omnes miramini.

(1) Le parallèle de ces deux textes oblige de quitter ici l'Evangile de saint Luc pour passer à celui de saint Jean. On a déjà vu dans saint Luc, ix, 51, un voyage de Jésus à Jérusalem : celui-ci se rapportait à la fête de la Pentecôte; M. Arnault suppose que celui-ci se rapporte à la fête des Tabernacles dont parle ici saint Jean. Mais dans le texte de saint Jean on verra que Jésus après avoir différé d'aller à cette fête, y alla comme au secret, quasi in occulto (Jean, vii, 10) : ce qui paraît ne pas convenir avec la guérison miraculeuse des dix lépreux, attachée par saint Luc au voyage dont il parle : cela donne lieu à M. Thoynard d'appliquer le texte de saint Luc au voyage que Jésus fit ensuite pour aller à la fête de la Dédicace dont parle saint Jean, au chapitre x, v. 22. Mais avant d'en venir là, il faut toujours ici reprendre ce que saint Jean dit de la fête des Tabernacles.

22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem (non quia ex Moysè est, sed ex patribus), et in sabbato circumciditis hominem.
23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi : mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?
24. Nolite judicare secundum faciem, sed justum iudicium judicate.
25. Dicebant ergo quidam ex Jerosolymis : Nonne hic est quem querunt interficere?
26. Ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus?
27. Sed hunc scimus unde sit : Christus autem, cum venerit, nemo scit unde sit.
28. Clamabat ergo Jesus in templo docens, et dicens : Et me scitis, et unde sim scitis : et a meipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.
29. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit.
30. Querebant ergo eum apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.
31. De turba autem multi crederunt in eum, et dicebant : Christus, cum venerit, numquid plura signa faciet, quam que hic facit?
32. Audierunt pharisæi turbam murrurantem de illo hæc, et miserunt principes et pharisæi ministros, ut apprehenderent eum.
33. Dixit ergo eis Jesus : Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui me misit.
34. Queretis me, et non invenietis, et ubi ego sum, vos non potestis venire.
35. Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos : Quo hic iturus est, quia non invenimus eum? numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes?
36. Quis est hic sermo quem dixit : Queretis me, et non invenietis, et ubi sum ego, vos non potestis venire?
37. In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus, et clamabat, dicens : Si quis sitit, veniat ad me, et bibat.
38. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aqua viva.
39. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum : nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.
40. Ex illa ergo turba, cum audissent hæc sermones ejus, dicebant : Hic est vere propheta.
41. Alii dicebant : Hic est Christus. Quidam autem dicebant : Numquid a Gallilæa venit Christus?
42. Nonne Scriptura dicit : Quia ex semine David, et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus?
43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.
44. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus.
45. Venerunt ergo ministri ad pontifikes et pharisæos, et dixerunt eis illi : Quare non adduxistis illum?
46. Responderunt ministri : Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.
47. Responderunt ergo eis pharisæi : Numquid et vos seducti estis?
48. Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex pharisæis?
49. Sed turba hæc, que non novit legem, maledicti sunt.
50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis : Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit quid faciat?
51. Responderunt, et dixerunt ei : Numquid et in Gallilæa es? Scrutare Scripturas, et vide quia a Gallilæa propheta non surgit.
52. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

CHAPITRE II.

Femme adultère présentée à Jésus. Il continue de parler au peuple.
On veut le lapider.

Saint Jean, VIII, 1 et suivants.

1. Jesus autem perrexit in montem Oliveti :
2. Et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos.
3. Advenit autem scribae et pharisæi mulierem in adulterio deprehensam ; et satabant eum in medio.
4. Et dixerunt ei : Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio.
5. In lege autem, Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare ; in ergo quid dicis?
6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, scribebat in terra.
7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis : Qui sine est peccato vestrum, primus in illam lapidem mittat.
8. Et iterum se inclinans, scribebat in terra.